

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh314>

BEYŞEHİR İLÇE MERKEZİNDEKİ ÇEÇEN-İNGUŞ MUHACİRLERİNE AİT MEZAR TAŞLARI

Hüseyin MUŞMAL*
Mustafa ÇETİNASLAN**

Özet

20. yüzyılın başlarında, Beyşehir'e Kafkasya'dan gelen Çeçen-İnguş muhacirlerin yerleştirilmesiyle birlikte meydana gelen yeni mahalleye Sultan 2. Abdülhamid'in adına izafeten Hamidiye ismi verilmiştir. Bugün hala aynı adla anılan mahallede Beyşehir'e yerleşen Çeçen-İnguş muhacirlerin soyundan gelen aileler yaşamaya devam etmektedir. Çalışmamızda Hamidiye Mahallesi'nde bütünüyle muhacirlere ait olan iki ayrı mezarlık alanındaki Arap harfleri ile Osmanlı Türkçesi kullanılarak yazılmış olan 38 mezar yapısı, tarih ve sanat tarihi ölçütlerine göre incelenmiştir. Söz konusu mezar taşlarından 33 tanesi Aşağı ve 5 tanesi Yukarı Mezarlık'ta yer almaktadır.

Sanatsal özellikleri, kimlik bildirme özelliklerinin gerisinde kalan mezar taşlarında, mezarda yatan kişilerin Kafkasya'dan Anadolu'ya geldikleri sıklıkla vurgulanmıştır. Mezarlara dikilen taşların sadece baş taşı olması, bir kısmının kabaca biçimlendirilmiş olması ve genel anlamda süslemeye yer verilmemesi de göçün doğal bir sonucu olarak yaşanan ekonomik sıkıntılar ve sosyal imkânsızlıklarla alakalı olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Beyşehir, Mezar Taşları, Çeçen, Muhacir, Osmanlı*

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

** Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü

The Tombstones Which Belong To Chechenian Ingusheitan Emigrees In The District Center Of Beyşehir

Abstract

The new street in which the Chechenian-Ingusheitan Emigrees were settled at the beginning of 20. Century, was named as Hamidiye representing to Sultan Abdülhamid 2nd. The families who descendant from Chechenian- Ingusheitan Emigrees who settled to Beyşehir, are living on this street even now. In our study 38 tombstones which were written with Arabic letters by using Ottoman Turkish in two seperate graveyards belong to Chechenian- Ingusheitan Emigrees in Hamidiye Street, were investigated in terms of historically and art historically. 33 of these tombstones are in Lower graveyard and 5 of them are in Upper Graveyard. It was emphasised on the tombstones whose artistries get behind of identity features that these persons who were tombowner came from Caucasia.

Being only a headstone on the tomb, being shaped coarsely some of them and not being seen ornamentation generally on them, it must be related with economic problems and social impossibleness which were lived as a natural result of migrate.

Key Words: *Beyşehir, Tombstones, Chechenian, Emigree, Ottoman*

1. Giriş

Beyşehir kenti, Osmanlı döneminde üç tarafını kalenin ve bir tarafını da gölün çevirdiği İçerişehir ile eskiden Beyşehir Çayı adıyla anılan bugünkü kanal kenarında uzanan Dışarışehir'den oluşmaktaydı¹. Kent merkezi, 19. yüzyılın sonlarında İçerişehir ile Dışarışehir'de yer alan Hacı Armağan (Meydan), Dalyan ve Evsât isimli mahallelerden ibaretti². Ancak 20. yüzyılın başlarında, Beyşehir'e Kafkasya'dan gelen Çeçen-İnguş muhacirlerinin³ yerleştirilmesiyle birlikte kent merkezinde bir muhacir mahallesi de oluşturulmuştur⁴.

¹ Şehrin surları içerisinde olan kısmı *İçerişehir* adıyla anılmaktadır. Diğer kısmına da *Meydan* adı verilmektedir. *H.1300 (1883) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 16, Konya Vilâyet Matbaası, 1300/1883, 100.

² BOA, Temettuat Defterleri, (ML.VRD.TMT), 9820; Muşmal, 2005: 28.

³ Osmanlı arşiv belgelerinde Beyşehir'e yerleştirilen muhacirlerle ilgili bilgi verilirken, muhacirler için "*Kafkas muhaciri*", "*Çeçen muhacirleri*" gibi genel ifadeler kullanılmaktadır. Bununla birlikte Beyşehir'e yerleşen muhacirlerin üçüncü kuşak torunları kendilerinin bir kısmının Çeçen, bir kısmının da İnguş olduklarını ifade etmektedirler. Biz de çalışmamızda muhacirlerden bahsederken genel bir ifade olarak "*Çeçen-İnguş muhaciri*" ifadesini kullanmayı tercih ettik.

⁴ BOA, İrade Dahiliye (İD), 5 S 1321, lef 1.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Bugün hala aynı adla anılan mahallede Beyşehir'e yerleşen muhacirlerin soyundan gelen aileler yaşamaya devam etmektedir. Çalışmamızda Hamidiye Mahallesi'nde bütünüyle muhacirlere ait olan Aşağı ve Yukarı mezarlık ismiyle anılan iki ayrı mezarlıkta tespit edilen Arap harfleri ile Osmanlı Türkçesi kullanılarak yazılmış olan mezar taşları, tarih ve sanat tarihi ölçütlerine göre incelenmiştir. Ancak öncelikle çalışmamızdaki tespitlere dayanak oluşturması açısından Çeçen-İnguş muhacirlerin göç ve iskân süreci özet halinde ele alınacaktır. Söz konusu süreç, Osmanlı arşivlerinde yaptığımız taramalar ile Hamidiye Mahallesi'nde bulunan muhacirlerden üçüncü kuşak kaynak kişilerle yaptığımız görüşmelerde elde ettiğimiz belge ve bilgilerden yola çıkılarak anlatılmıştır.

Bu konuda elde ettiğimiz bilgilere göre, 1901 yılında Grozni'den yola çıkan 120 hanelik Çeçen-İnguş kafilesi önce İstanbul'a gelmiş ve bu kabile daha sonra iki grup halinde Anadolu'ya yerleştirilmiştir. Bu gruplardan biri Uzunyayla'ya diğeri de Konya'ya gönderilmiştir⁵. Konya'ya gelen 60 hanelik grup, öncelikle Beyşehir'de Çarşamba Çayı kenarına iskân edilmiştir⁶. Fakat çay kenarındaki bataklıktan üreyen sivrisinekten dolayı burada uzun süre kalamamışlardır. 1905 tarihli bir arşiv belgesinden anlaşıldığına göre, 1904-1905 yıllarında Beyşehir'deki muhacirler arasında sıtma hastalığı yayılmış ve bu hastalığa yakalanmış olanların sayısı bu tarihte 100 civarına ulaşmıştır⁷. Hastalar bu süreçte tedavi edilmeye çalışılmış, ancak hastalık nedeniyle 1905 yılında üç kişi vefat etmiştir. Nihayetinde Konya Vilayeti Sıhhiye Müfettişliğince yapılan araştırmalar sonucunda hastalığın kaynağının Beyşehir Gölü kenarındaki sazlıklar olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle Beyşehir'e yerleştirilen muhacirlerin havası mutedil başka bir alana nakil ve iskânlarında mahzur olup olmadığı konusunda mahallenden resmi müracaat yapılmıştır⁸. Neticede muhacirler çay kenarından 500 m. uzakta ve daha yüksekte, Üçler Tepesi adı verilen havadar bir bölgeye taşınmışlardır⁹. Yerleştikleri mahallenin

⁵ Yılmaz, 1996: 197-198.

⁶ Kaynak kişilerden 1929 doğumlu Naci Demirat'a göre Çeçenler ilk önce İçerişehir Mahallesi'nde kale kapısı civarına gelmişlerdir. Bir süre burada kaldıktan sonra kanal kenarındaki Kostü Bahçelerinin olduğu yere yerleşmişlerdir (1929 Beyşehir doğumlu Naci Demirat ile 16.07.2013 tarihinde yapılan mülakat).

⁷ BOA, DH.MKT, 1016/26, lef 1.

⁸ BOA, DH.MKT, 1016/26, lef 2.

⁹ Yılmaz, 1996: 197-198; Kostü bahçesinden sonra, yerleşilecek yeni yerin tespiti ile ilgili muhacirler arasında bir hikaye anlatılmaktadır. Kaynak kişilerden Attila Canbolat ve Mustafa Beştay'ın anlattığına göre, yeni yerleşim yerinin tespiti yapılırken, Beyşehir'de 3 ayrı yere

ismi de devrin padişahına atfen “Hamidiye” olarak konulmuştur¹⁰. Böylece kentin en yüksek mekânına kurulmuş olan Hamidiye Mahallesi, göl ile tepe arasına sıkışmış olan Beyşehir’e, yeni bir kullanım alanı daha sunmuştur.

Beyşehir’de muhacirlerin yerleştirilmesine karar verilen Hamidiye Mahallesi’nde 1901 yılı bahar aylarından itibaren evler inşa edilmeye başlanmıştır¹¹. Bu konuya dair yazışmalardan, 1901 yılı inşaat mevsimi sona ermeden ve kış gelmeden önce, bir an evvel evlerin tamamlanarak muhacirlerin mağdur olmamasına özen gösterildiği anlaşılmaktadır¹². Buraya yerleştirilmiş olan aileler için yapılan evlerin inşa masrafları devlet tarafından karşılandığı gibi, iaşelerini temin edebilmeleri amacıyla ziraat yapabilmeleri için de 47.900 kuruşa 450 dönümden fazla arazi istimlak edilerek muhacirlere dağıtılmıştır¹³. Ayrıca geçimlerini temin edebilmeleri için kendilerine çift hayvanları ve ziraat aletleri de verilmiştir¹⁴.

Bölgeye yerleşen ve kısa zamanda çevreyle uyumlu hale gelen muhacirler arasında Beyşehir ve çevresinde yaşayan halkın önderi konumuna gelenler de olmuştur. Bunlardan en önemlisi Süleyman Efendi’dir. 1918’de yeniden inşa edilen Beyşehir Hükümet Konağı’na Süleyman Efendi’nin çok büyük yardımları olmuş, nitekim bu yardıma karşılık devlet tarafından kendisine

(birisi çarşı içi, birisi Hacı Akif Tepesi ve bir diğeri de üçler tepesi olmak üzere) bir ciğer üçe bölünüp, bu bölgelerde kazığa çakılmıştır. Ciğerler birkaç gün bekletildikten ve hangisinin en son çürüdüğü incelendikten sonra Üçler tepesindeki ciğerin en son çürüdüğü tespit edilmiştir. Bunun üzerine bugün Hamidiye Mahallesi adıyla anılan Üçler Tepesinin eteğine yerleşmeye karar verilmiştir (Hamidiye Mahallesi’nden 1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştaş ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

¹⁰ BOA, İrade-Dahiliye, Nr. 5 S 1321, lef 1, 3 Mayıs 1903; Hamidiye Mahallesi’nde muhacirler için inşa edilmiş evler birbirine paralel ve aynı tipte yapılmıştır. Bu evler Avrupa’daki prefabrik evlerde yaşayan işçi kolonilerinin evlerini hatırlatır. Jüthner, Knoll, Patsch, Swobboda tarafından verilen bilgiye göre evlerin bir kısmı 1902 yazında boş durumdadır. Bu tarihlerde evlere şehir merkezinden gidip gelmek oldukça zahmetlidir (Jüthner-Knoll-Patsch-Swobboda, 1903: 27).

¹¹ Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre, yeni yerleşim yeri olarak tespit edilen Üçler Tepesi’nin eteğine, üç sıra halinde evler inşa edilmiş ve ortadaki sıraya da bir cami yapılmıştır. Devlet ayrıca muhacirlere Kostı bahçesinin olduğu yerlerde bağlık ve bahçelik araziler vermiştir. Bunlara ilave olarak muhacirlere Mada Adası ile Gülbant (Çeçen) Adası’ndan da araziler verilmiştir (Hamidiye Mahallesi’nden 1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştaş ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

¹² BOA, A.MKT.MHM, Nr. 514-25, lef 2.

¹³ BOA İ. ML., 53/54, 19.Z.1320

¹⁴ BOA, İrade-Maliye, Nr. 13 Z 1320, 13 Mart 1903; BOA, A. MKT.MHM, Nr. 522/17, 09 S 1321/7 Mayıs 1903.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

beşinci rütbeden mecidiye nişanı verilmiştir¹⁵. Süleyman Bey, Milli mücadele döneminde Beyşehir Umum Kuvâ-yı Milliye Kumandanlığıyla birlikte, bir süre Beyşehir Belediye Reisliği görevini de yürütmüştür¹⁶. Beyşehir'e iskân edilen muhacir grubu bunlarla sınırlı değildir. 1901 yılında otuz iki hane Çeçen-İnguş muhaciri Konya Vilayeti dahilinde Ereğli Kazası'nda Armağanlı adıyla anılan mevkiye iskan olunmuştu. Muhacirlerin yerleştirilmesinden sonra Armağanlı karyesinin ismi Burhaniye olarak değiştirilmiştir¹⁷. Ancak Burhaniye Köyü'ne iskân edilen 32 hane Kafkas göçmeni, daha sonraki tarihlerde iklim ve hava şartları ve geçim vasıtalarının yokluğundan dolayı azalalarak 10 hane ve 40 nüfusa gerilemiştir. Bu aileler kötü gidişattan kurtulmak maksadıyla 1934 yılında vilâyete başvurmuş, bu girişimlerinin sonucunda havası ve suyu nispeten iyi olan Beyşehir Kazası'na nâkil ve iskân edilmelerine karar verilmiştir¹⁸.

Günümüzde halen Hamidiye adıyla anılan mahallede, daha sonraki tarihlerde Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Beyşehir'de bulunan akrabalarının yanına göç etmiş başka Kafkasyalı muhacirler de bulunmaktadır. 1901 yılından itibaren Beyşehir'de yaşamaya başlayan muhacirler bu tarihten itibaren mahalle dahilindeki birbirine yakın iki ayrı bölgeyi mezarlık olarak kullanmışlardır. Çeçen-İnguş muhacirlerin yerleştiği mahalle Beyşehir merkezine 3-4 km. mesafede ayrı bir muhitte bulunduğundan Hamidiye mahallesindeki muhacirler, kendilerine mahsus bir mezarlık alanı da oluşturmuşlardır (Harita 1)¹⁹. Aşağıda Hamidiye Mahallesi'nde bulunan Aşağı ve Yukarı mezarlıktaki Çeçen-İnguş muhacirlere ait mezar taşları incelenecektir.

¹⁵ BOA, DH.KMS, Nr. 48/56, lef 2; Süleyman Efendi Beyşehir'de diğer bazı muhacirler gibi kereste ticareti ile meşgul olmaktadır. Aynı zamanda kereste şirketi sahibi olan Süleyman Efendi bu tarihte 70-80 bin lira gibi ciddi bir sermayeye malik durumdaydı. BOA, DH.KMS, Nr. 53-2/36, 28 L 1337/26 Temmuz 1919. Beyşehir'de bulunan 7. Süvari Alayının da kumandanı olan Süleyman Efendi'nin İttihat Terakki murahhaslarından olduğu belirtilmektedir. BOA, DH.KMS, 53-3/2, lef 3, 03/Z /1337, 30 Ağustos 1919; DH.KMS. 53-2/36.

¹⁶ Süleyman Sırrı Bey hakkında bkz. Uyanık, 2006: 519-550.

¹⁷ Konya Vilayeti dahilinde Ereğli Kazasında Armağanlı adıyla anılan mevkide iskan olunan otuz iki hane Çeçen Muhacirlerinin teşkil edildiği yerleşimin adının Burhaniye olarak verilmesine karar verilmesi. BOA, A. MKT. MHM, Nr. 517-21.

¹⁸ Ereğli Kazası Burhaniye Köyü'nde kalan 10 hane ve 40 nüfus Kafkas göçmeninin 2510 sayılı kanunun 13. maddesinin 2. bendinin A ve Ç fıkraları mucibince vilâyet dahilinde Beyşehir Kazası'na nâkil ve iskân edilmelerinin Dahiliye Vekaleti'nin 3/12/1934 tarih ve 25760/10644 sayılı tezkiresi ile uygun görüldüğü hakkındaki kararname. BCA, 18. 81/38.1934.

¹⁹ Bu durum Beyşehir kent merkezi dışında yeni bir mezarlık alanının oluşmasına neden olmuş ve 1940'lı yıllarda Beyşehir Kent Mezarlığı kurulmuştur.

2. Değerlendirme

Beyşehir kent merkezinde yer alan mezarlık alanlarında yapmış olduğumuz çalışmamızda tespit edilen muhacirlere ait 38 mezar yapısından 33 tanesi Aşağı, 5 tanesi Yukarı Mezarlık'ta yer almaktadır²⁰.

2.1. Mezar Tipleri:

Beyşehir Hamidiye Mahallesinde yer alan Yukarı ve Aşağı mezarlık alanlarında Osmanlı Türkçesi ile Arap harfli olarak yazılmış mezar taşına sahip 38 mezar yapısından 19'u toprak mezar (2, 4-12, 17, 18, 20, 21, 22, 34, 36, 37, 38), 12'si çerçeveli mezardır (1, 3, 13-16, 19, 23, 24-26, 35)²¹. 7 mezar taşı ise mevcut yerlerinden söküldüğü için mezar yapısını tespit etmek mümkün olmamıştır (27-33). Mevcut veriler ışığında Anadolu'da en yaygın mezar tipi olan toprak mezarın Beyşehir'deki Hamidiye Mahallesi mezarlıklarındaki Çeçen-İnguş mezarları için de geçerli olduğu söylenebilir²².

2.2. Malzeme ve Teknik:

İncelenen mezar taşlarının tamamı tek parça olarak yöresel tüf kaynaklı taş malzeme kullanılarak hazırlanmıştır. En çok tercih edilen teknik, zeminin boşaltılması sonucu, harflerin kabartma olarak görülmesini sağlayan zemin oyma tekniğidir. 25 mezar taşı (1-3, 5, 8, 11, 15-17, 19, 20, 22-34, 37) zemin oyma tekniği kullanılarak biçimlendirilmiştir. 11 mezar taşında görülen kazıma tekniğinde ise metin, kesici-delici bir alet yardımı ile taşın yüzeyine işlenmektedir (4, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 18, 21, 35). 3 örnekte zemin oyma ve kazıma teknikleri bir arada kullanılmıştır (13, 36, 38). Taşın yüzeyine zemin oyma tekniğinde bir çerçeve oluşturulmuş ve metin bölümü bu çerçevenin içerisinde kazıma tekniği kullanılarak hazırlanmıştır.

²⁰ Kataloga alınan 38 mezar taşı haricinde Yukarı Mezarlık'ta 2 ayrı mezar taşı daha tespit edilmiştir. Ancak bu mezar taşlarında kitabe metni bütünüyle tahrip olduğu ve taşlar kabaca yontulmak suretiyle biçimlendirildikleri için çalışmaya dahil edilmemişlerdir.

²¹ Mezar tipleri ile ilgili olarak tipoloji çalışması için bkz. Tibet-Işın-Yelkenci, 1996: 242-248.

²² Edirne Gazi Mihal Camisi haziresinde yer alan 380 mezardan 352'si toprak mezar, 6'sı kapak taşlı mezar, 6'sı çerçeveli mezar, 14'ü sembolik lahitli mezar ve 2'si şahideli prizmatik sandukalı mezardır (Doğan, 2009: 804-807). Giresun'daki 290 mezardan 239'u toprak, 30'u çerçeveli, 14'ü yüksek çerçeveli, 3'ü kapak taşlı, 12'si sandık mezardır (Çal-İltar, 2011: 14-15). Beyşehir yöresinde Fasıllar Mezarlığında bulunan 28 mezar taşından 1'i kapak taşlı mezar, 2'si toprak mezar, 23'ü ise çerçeveli mezardır (Muşmal-Çetinaslan, 2013: 326).

2. 3. Mezar Taşı Tipleri²³:

Beyşehir Hamidiye Mahallesiindeki muhacirlere ait mezar taşlarının tamamı baş taşı olup, hiçbir mezarda ayak taşı bulunmamaktadır. Söz konusu taşların bir bölümü kabaca işlenirken, bazılarının daha özenli bir şekilde işlendiği görülmektedir. 38 baş taşının tamamı gövde yatay kesitlerine göre dikdörtgen olarak biçimlendirilmiştir.

Baş taşlarından gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı 2 (28, 33); gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, sivri kemer tepelikli 23 (1, 2, 5, 8, 11, 12, 15-20, 22-27, 29-32, 35); gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, yarım daire kemerli 5 (3, 4, 9, 34, 37) örnek bulunmaktadır. 3 örneğin üst kısmı düz bir şekilde bitirilmiş ve başlık ya da tepeliğe yer verilmemiştir (21, 36, 38). Dikdörtgen yatay kesitli 2 örneğin üst kısmı kırık olduğu için belirli bir tipe dahil edilemezken (10, 14); kabaca şekillendirilen 3 mezar taşı da herhangi bir tip içerisinde ele alınamamaktadır (6, 7, 13).

2. 4. Başlık Tipleri:

Mezar taşlarının başlıkları mezarda yatan kişinin sosyo-ekonomik durumu, mesleği, ailesi gibi pek çok konuda bilgi edinmemizi sağlayan önemli veriler arasındadır²⁴. Ancak Hamidiye Mahallesi mezarlıklarında bulunan muhacirlere ait mezar taşlarından sadece 2'sinde başlık bulunmaktadır (28, 33; Fotoğraf 16-17). Söz konusu 2 taş, erkek baş taşı olup, kadınlara ait mezar taşlarında başlık bulunmamaktadır.

28 numaralı mezar taşında görülen başlık tipi, fes şeklinde bir başlığın üzerine sarılan çapraz eğimli sarık dilimlerinden oluşmaktadır (Fotoğraf 16)²⁵.

²³ Mezar taşları ile ilgili olarak yapılan tipoloji denemeleri için bkz. Bacque-Grammont – Vatin – Laqueur, 1990: 210-214; Bacque-Grammont, 1996: 135-157; Çal, 2007: 307-395; Çal-Ataoguz Çal, 2008; Çal-İltar, 2011.

²⁴ Laqueur, 1996: 159-163.

²⁵ Söz konusu sarıklı başlık tipinin Konya'daki çeşitli mezarlıklarda 8 örneği bulunmaktadır. Ahmed Dede Yediler Mezarlığı'nda Muhammed Emin Efendi'nin 1314/1896 tarihli; Ulurmak Mezarlığı'nda Hacı Süleyman'ın 1335/1917, Hacı Osman Efendi'nin 1343/1924, Mehmed Hilmi Kağncı'nın 25.1.1957 tarihli; Üçler Mezarlığı'nda Ahmed Kamil isimli bir kişinin 1324/1906 tarihli; Hacı Fettah Mezarlığı'nda Hacı Mehmed Usta'nın 1341/1923 tarihli; Tekke Mezarlığı'nda Nuri Efendi'nin 1327/1910 tarihli ve Musalla Mezarlığı'nda Muhterem Usta'nın 1215/1801 tarihli mezar taşlarında benzer başlık tipi ufak farklılıklarla tekrar etmektedir. (Kara-Danışık, 2005: 140-141; 342-347; 180-181; 284-285; 86-87; 116-117).

Bursa İsmail Hakkı Bursevî Dergâhı Haziresi'nde Eğercizâde Hacı Hakkı Efendi'nin 1324/1906 tarihli; Üftade Camii Haziresi'nde Ulu Camii imamı Mustafa Rıza Efendi'nin 28 Zilhicce 1327/10 Ocak 1910 tarihli ve Zencirî Ali Efendi Dergâhı Haziresi'nde Mehmed Rasih

Çal tipolojisinde S13 tipi sarıklı başlığa benzeyen örneğimiz, daha uzun olarak biçimlendirilmesi ile kısmen bu tipten ayrılmaktadır²⁶.

33 numaralı mezar taşında görülen fes şeklindeki başlığın, alt çapı üst çapına göre oldukça geniş olup, kenar eğimi ise bulunmamaktadır (Fotoğraf 17). Aziziye kalıplı fesler²⁷ içerisinde ele alınabilecek başlığın, alışlageldiği üzere püskülü yoktur.

Söz konusu bu iki başlık haricinde farklı bir uygulama 2 nolu mezar taşında görülmektedir. Sivri kemerli bir tepelikle sonlanan baş taşının alınlığında üçgen bir alan içerisinde sembolik bir fes işlenmiştir (Fotoğraf 4). Başlıksız olarak biçimlendirilen mezar taşlarında kabartma olarak verilen başlık örnekleri, özellikle tarikat bağlantısı olan kişilerin mezar taşlarında görülebilmektedir²⁸.

2.5. Mezar Taşı Ölçüleri:

İncelenen mezar taşları ortalama 70-120 cm uzunluğa, 28-63 cm genişliğe ve 8-23 cm kalınlığa sahiptir. Ancak burada belirtilen uzunluklar taşın, toprak üzerindeki kısmına aittir²⁹. Yerinden sökülmüş haldeki 27 numaralı mezar taşı 150x39x11 ölçüleri ile toprak altında kalan bölümle birlikte taşın gerçek boyutunu göstermesi açısından önemlidir.

Efendi'nin 13 Zilhicce 1307/31 Temmuz 1890 tarihli mezar taşında benzer başlıklar yer almaktadır (Nermutlu-Öcalan, 2011: 362; 462; 467).

²⁶ Çal-İltar, 2011: 27.

²⁷ İstanbul'da -100 mezar taşı- ile en yaygın olan Azizi/Aziziye kalıplı fes, 19. yüzyılın ortalarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar bütün halk katmanları arasında kullanılan en yaygın fes türüdür. Laquer bu fes tipini X-3 olarak tasnif etmiştir (Laquer, 1996: 157). Kastamonu Atabey Gazi Camisi haziresinde yer alan başlıklı 37 erkek taşından 17'si (Çal-Ataoguz Çal, 2008: 21), Göynük'te başlıklı 70 mezar taşından 8'i (Çal, 2007, 307), Kastamonu'da çeşitli hazirelerdeki 38 başlıklı erkek taşından 14'ü (Canyurt, 2007: 171), Konya il merkezindeki çeşitli mezarlıklarda 7 (Kara-Danışık, 2005: 477) ve Beyşehir Fasıllar Mezarlığındaki 49 mezar taşından sadece 2'sinde fes şeklinde başlık görülmektedir (Muşmal-Çetinaslan, 2013: 327).

²⁸ Şeyh İsmail Nebil'in İstanbul Karacaahmet-Çiçekçiler Mezarlığında yer alan 1197/1783 tarihli mezar taşındaki Kadiri sarığı kabartması; Hüsnügül Rukiyye Hanım'ın Eyüp Mezarlığındaki 1310/1892 tarihli mezar taşındaki Mevlevi sikkesi biçimli kabartma ve Şeyh Ali el-Uşşaki'nin Eyüp Şeyhülislam Tekkesi haziresindeki 1275/1858-59 tarihli duvara yerleştirilmiş durumdaki mezar taşındaki sarık şeklindeki başlık kabartması bu uygulamaya örnek olarak verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Laquer, 1997: 192-193; Resim 33-35.

²⁹ Giresun Müzesi ve Tirebolu Kale'sindeki yerlerinden sökülmüş olan mezar taşlarının kökleri incelendiğinde, taş bir yuvaya oturan örneklerin 20-30 cm, doğrudan toprağa gömülü olan örneklerin ise 40-50 cm uzunlukta kökleri olduğu tespit edilmiştir (Çal-İltar, 2011: 37).

2.6. Süsleme:

Çalışma kapsamında ele alınan mezar taşları sade olarak biçimlendirilmişlerdir. Söz konusu taşların kimlik bildirme özellikleri, estetik değerlerinin önündedir. Bunun sebebi, Kafkasya'dan Anadolu topraklarına henüz göç eden muhacirlerin ekonomik sıkıntılar yaşamaları ve süslü mezar taşları yapabilecek maddi güçlerinin bulunmaması olmalıdır. Ancak yeni katıldıkları toplumda kendi varlıklarını göstermek ve aidiyet duygularını yaşatabilmek için imkanları dahilinde mezar taşları yapmışlar ve bu taşlarda kimliklerini vurgulamışlardır³⁰.

Süslemeye ait ayrıntılar sadece 9 ve 10 numaralı mezar taşlarındaki ucu aşağı bakar vaziyette yapılmış *hılal*³¹ motiflerinde görülmektedir (Fotoğraf 8-9). Yenilik, doğum ve taze hayat simgesi olarak kabul edilen; aynı zamanda İslam dininin de simgesi durumundaki hilal; taş, ahşap, kumaş ve metal gibi pek çok malzeme üzerinde tek başına ya da güneş kursu³², çok kollu yıldız³³, çeşitli çiçek motifleri ve mimari kompozisyonlar³⁴ ile bir arada kullanılarak daha geniş sembolik anlamlar yüklenmiştir³⁵.

2.7. Mezar Taşlarında Yazılar:

İncelenen mezar taşlarında, mezarda yatan kişinin kimlik bilgisi dışında mezar taşlarında sıklıkla görülen insanlara uyarı, durum-sebep bildirme, Tanrıdan ve insanlardan istek gibi mezar taşının metin bölümünü zenginleştiren ifadelere yer verilmemiştir. Mezar taşlarının genelinde kalıp halinde kullanılan

³⁰ Muhacirler arasında aidiyet bağlarının korunmasına yönelik olarak soy ağaçlarının hazırlandığı görülmektedir. Nitekim günümüzde dahi pekçok muhacirin elinde soy ağaçlarını gösteren belgeler bulunmaktadır (Bkz. Belge 1).

³¹ Hilal motifinin sembolik anlamları ve çeşitli topluluklardaki tarihsel gelişimi için bkz. Bozkurt, 1998: 13-15.

³² Kayseri'de Talas İlçe Mezarlığında (Cemil Baba Mezarlığı) Rahime Hanım'ın 1300/1883 tarihli çatma lahit şeklindeki mezarının başucu taşının oturduğu dar yüzünde ve 19. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen yine çatma lahit şeklindeki mezarın yan yüzünde ortadaki güneş kursuna göre simetrik olarak düzenlenmiş hilal motifleri görülmektedir (Bkz. Topçu, 2009: 164; Çizim 3.1.).

³³ Konya Tekke Mezarlığında yer alan Hacı Hüseyin'in 1344/1926 tarihli mezar taşının alınlığında ortadaki beş kollu yıldız motifine göre simetrik olarak düzenlenmiş, açık uçları yıldız bakar durumda iki hilal motifi işlenmiştir (Kara-Danışık, 2005: 73-74; Fotoğraf No: 5a).

³⁴ Hilal motifinin mimari kompozisyonlar içerisinde kullanımı için bkz. Tunçel, 1989: 17, 21, 23, 27, 37, 41, 57, 63, 66, 68, 70, 78, 80, 84, 88, 90, 94, 100, 111, 120, 125, 137, 141, 146, 155, 156, 173, 179, 192, 200, 208, 211, 212.

³⁵ Hilal motifinin mezar taşlarındaki çeşitli kullanımları için bkz. Çal-Ataoguz Çal, 2008: 28-29.

başlangıç ifadesinin hemen ardından bazen ayrıntılı bazen de sade olarak kimlik bilgisi verilmiş; daha sonra Fatıha istenerek, vefat tarihi belirtilmiştir.

Serlevha olarak da tanımlanan başlangıç ifadeleri arasında en çok dikkat çeken 4 mezar taşında görülen “*Ey Züvvar/Ey Ziyaretçiler*” şeklindeki hitaptır (23-26; Fotoğraf 15). *Tacoy (Sollağzâde) Andarki* isimli bir kişi ile onun iki oğlu ve eşine ait olan mezar taşlarında görülen bu hitap şekli doğrudan mezara gelen ziyaretçilerin dikkatini çekmeye yönelik bir ifadedir. Mevcut yayın ve araştırmalarda bu 4 mezar taşı haricinde “*Ey Züvvar*” ifadesi ile başlayan başka mezar taşlarına henüz rastlanmamıştır³⁶.

Diğer taraftan Tanrı ismi olarak kabul edilen *Hû* 5 (1, 5, 27, 28, 33), *Hüve'l-Bâkî* 4 (3, 19, 34, 37) ve *Allah* lafzı 1 (12) mezar taşında görülmektedir³⁷. 7 mezar taşında başlangıç ifadesine yer verilmeden doğrudan kimlik bilgisine geçilirken (6, 9, 10, 14, 18, 22, 35); 10 mezar taşında *merhûm/merhûme* ve 7 mezar taşında *el-merhûm (v)el-mağfûr/el-merhûme (v)el-mağfûre* şeklinde dua kalıplarına yer verilmiştir.

İncelenen mezar taşlarından sadece ikisinde meslek bilgisinin yer aldığı görülmektedir. 15 nolu mezar *Orman komiseri* Abdurrahman Bey'in oğlu İbrahim Edhem'e, 33 nolu mezar ise *Mülâzım* İbrahim Hakkı Efendi'ye aittir.

Mezar taşlarında okunabilen erkek isimlerinden sadece *Ali*, 2 defa tekrar ederken; 23 isim (*İbrahim, Hüseyin, Göytmir, İsmail, Saadedin, Mehmed, İsa, Hazbul, Osman, Abdü'l-Hâdis, Hacegân (?), İbrahim Edhem, Seyfullah, Guda (?), Ahmed, Andarki, No'man, İdris, İbrahim Hakkı, İslam, Mohmad, Rasim, Emir*) birer defa geçmektedir. Kadınlara ait 8 mezar taşında *Cennet, Aygız, Rukiyet, Nihil, Fatimat, Selimet, Asiyet, Han (?), Nefisat, Aişet, Alimet* isimleri okunabilmektedir. 10 ve 21 nolu mezar taşlarında ise isimler okunamamaktadır³⁸.

Erkek isimlerinin önünde *hacı, el-hac* 4 kullanımla en yaygın lakap iken, 1 mezar taşında *sufi* ve 1 mezar taşında da *ser ekberzâde* ifadesine yer verilmiştir. Erkek isimlerinin sonunda ise *efendi* 6, *ağa* 2, *hevace* 1 ve *bey* 1

³⁶ Anadolu, Rumeli ve Kafkasya coğrafyasını içine alacak ayrıntılı mezar taşı çalışmaları ile hazırlanacak dökümler, bu konuda kesin yargılar üretebilmemize imkân tanıyacaktır. Ancak ne yazık ki; henüz böyle bir envanter çalışması hazırlanamamıştır.

³⁷ 19 nolu mezar taşında *Hüve'l-Bâkî* ibaresinden sonra Ankebüt Suresi'nin 57. Ayetinin bir bölümüne yer verilmiştir (*Küllü nefsin zâikâtü'l-mevt/Her can ölümü tadacaktır*).

³⁸ İsimler değerlendirilirken sadece mezar sahibinin ismi dikkate alınmış, akraba isimlerine (anne-baba vd.) yer verilmemiştir.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

defa kullanılmıştır. Bayan isimlerinin önünde lakap kullanılmazken, 7 örnekte ismin sonunda *hanım* lakabı okunmaktadır.

21 nolu mezar taşı, akraba olan ve her ikisi de 1905-1906 yılında vefat etmiş iki kişi için hazırlanmıştır³⁹. Üzerinde ince bir çizgi ile ayrılan 4'er satırlık 2 ayrı kitabe bulunan mezar taşının metin bölümü büyük oranda tahrip olduğu için tamamen okunamamaktadır (Fotoğraf 14). Ancak okunabilen *merhûm* ibaresi, mezarda yatanların erkek olduklarını düşünmemize imkân tanımaktadır.

Çalışmamızda üzerinde durulan önemli bir konu da hiç şüphesiz ki; mezarda yatan kişilerin Beyşehir'e Kafkasya'dan gelmiş olmalarıdır. Söz konusu durum mezar taşlarında sıklıkla vurgulanmıştır⁴⁰. 7 mezar taşında *Çeçen* (23, 24, 29-33); 6 mezar taşında *Çeçen muhacirlerinden* (3, 11, 26, 34, 35, 38); 2 mezar taşında *Kafkasyalı Çeçen* (16, 17); 2 mezar taşında *Çeçenlerden* (37) ve birer mezar taşında da *Kafkasyalı Çeçen muhacirlerinden* (1), *Dağıstan muhacirlerinden Çeçen* (2), *Muhacir* (7), *Muhacirinden* (22), *Kafkasya muhacirlerinden* (25) ve *Kafkasyalı* (28) ifadeleri ile mezarda yatanların memleketleri vurgulanmıştır.

2.8. Tarih:

İncelenen mezar taşlarında vefat tarihleri sadece sene olarak verilebildiği gibi ay-yıl ya da gün-ay-yıl şeklinde daha ayrıntılı olarak da tanımlanabilmektedir. 14 ve 18 nolu mezar taşlarında tarihe yer verilmezken; 15, 23 ve 24 nolu mezar taşlarında doğum ve ölüm tarihleri birlikte verilmiştir. Buna göre 1908-1909 doğumlu *İbrahim Edhem* 1927-28 yılında 19-20, 1899-1900 doğumlu *Andarki zâde Ali Efendi* 1919-1920 yılında 20-21 yaşında ve 1900-1901 doğumlu *Andarki zâde Ahmed Efendi* ise 1904-1905 4-5 yaşında vefat etmiştir.

³⁹ Tek mezar taşında 2 ya da 3 kişinin isminin verildiği örneklerde, kardeşlik bağları ya da ebeveyn-evlat ilişkisinin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Bu konuda Eyüp' te 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Hasan Tevfik Efendi'nin çocuklarına ait çift başlıklı mezar taşı; Manisalı Mehmed Paşa Camisi haziresindeki 18. yüzyıl ortalarına tarihlenen Mollahakkzâde İshak Efendi ailesine ait üçlü mezar taşı; Karacaahmet Mezarlığındaki 1184/1770-71 tarihli Şerife A'îşe'nin ikiz kızlarına ait mezar taşı ve Bekir Paşa Camisi haziresindeki Mustafa Ağa (ö. 1201/1786) ve büyük olasılıkla babası Ömer Ağa'nın (ö. 1163/1749) tek başlıklı mezar taşı konu hakkında fikir veren örneklerdendir. Bkz. Laquer, 1997: 197-198; Resim 43-46.

⁴⁰ Mezar taşlarında göç edilen memleket isimlerine yer verilmesi İnegöl Kavaklaraltı Mezarlığındaki mezar taşlarında da yaygın bir uygulamadır. Mezar taşlarında muhacir ibaresi ve göç edilmek zorunda kalınan memleket isimleri (Saraybosna, Bosna, Mostar, Selanik, Pazarçık vd.) belirtilerek, mezarda yatanların kişisel aidiyetleri hakkında bilgi verilmiştir (Çetinaslan, 2013: 187).

İncelenen mezar taşlarından en erken tarihliler 1903-1904 tarihi taşıyan *Hacı Hüseyin Efendi* (2), *Asiyet Hanım* (26) ile 8 Kasım 1903 tarihli *Han* (27) isimli bir bayana ait mezar taşlarıdır. En geç tarihli mezar taşı ise *Seyfullah* isimli bir kişiye ait olan 19 Nisan 1930 tarihli mezar taşıdır (19).

Ölüm tarihleri dikkate alındığında sıtma hastalığının yaygın olarak görüldüğü 1903-1906 yılları arasında vefat edenlerin diğer zaman dilimlerine göre fazla olduğu görülmektedir. 1903-1930 yılları arasında 27 yıllık bir zaman diliminde vefat etmiş olan -vefat tarihi belli- 36 kişinin 14'ünün yani yaklaşık yüzde 40'ının 1903-1906 aralığında 4 yıllık bir dönemde vefat etmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu durum iskân edilmelerinden kısa süre sonra bölgenin havası ve iklimine alışık olmayan, göl çevresinde ortaya çıkan sıtma hastalığına henüz bağışıklık kazanmamış olan muhacirlerden pek çoğunun bu hastalık sonucunda vefat ettiğini ortaya koymaktadır⁴¹.

2.9. Yazı Tipleri:

İncelenen mezar taşlarının 12'sinin metin bölümü kazıma tekniğinde hazırlandığı için kesin bir yazı tipi belirtmek mümkün değildir (4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 18, 21, 35, 36, 38). Ayrıca zemin oyma tekniğinde hazırlanan 3 mezar taşının metin bölümündeki yazı karakterleri de kabaca şekillendirildiği için yine kesin bir tip belirtilememektedir (3, 14, 34). Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen metin bölümlerinde en yaygın yazı tipini 15 örnekle talik hat oluşturmaktadır (1, 5, 15, 19, 23-33). Sülüs hatlı 6 örnek (2, 8, 11, 16, 22, 37) ve nesih hatlı ise 2 örnek bulunmaktadır (17, 20).

3. Sonuç:

Beyşehir'de Kafkasya'dan gelen Çeçen-İnguş muhacirlerin iskânı için kurulan Hamidiye Mahallesi'nde yer alan Aşağı ve Yukarı Mezarlık alanlarında gerçekleştirilen çalışmada, Arap harfleri ile Osmanlıca olarak düzenlenen 38 mezar taşı tespit edilmiştir. İncelenen mezar taşlarının büyük bir çoğunluğunda göç etmek zorunda kalınan topraklara ilişkin aidiyet bağlarının korunduğu görülmektedir. Kendilerini Kafkasyalı, Çeçen ya da muhacir olarak tanımlayan

⁴¹ Nitekim kaynak kişilerden 1940 doğumlu Hamidiye Mahallesi sakini Attila Canbolat'ın ifadesine göre Beyşehir Çayı kenarında Kostî Bahçelerinin olduğu yere yerleşen muhacirler arasında hızla yayılan sıtma hastalığı nedeniyle ölenler olmaya başlamıştır. Bazı günlerde ölenlerin sayısı 10-15 civarına yükselmiştir. Bunun üzerine muhacirler, burada bütünüyle yok olacaklarını düşünüp, yüksekçe bir yere yerleşmek gerektiğine karar vermişlerdir (1940 Beyşehir doğumlu Attila Canbolat ile 19.07.2013 tarihinde yapılan mülakat).

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

bu kişiler yurt olarak edindikleri yeni topraklarda bir yandan mevcut insanlarla kaynaşmaya çalışırken, diğer yandan da kendi kimliklerini muhafaza etmeye özen göstermişlerdir. Nitekim kendilerine mahsus bir mezarlık alanı belirleyen muhacirler arasında aynı aileye mensup kişilerin mezarlarının birbirine yakın ve belirli alanlarda yapılmış olması da bu durumu ortaya koymaktadır.

İncelenen mezar taşlarından özellikle erken tarihli olanlarının kabaca biçimlendirildikleri ve biçimsel özelliklerinden ziyade kimlik bildirme yönlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu durumun sebebi, iskân edildikleri dönemde, göçün bir sonucu olarak daha önceki memleketlerinde sahip oldukları mülkiyetlerini ve mal varlıklarını beraberlerinde getirememeleri nedeniyle ekonomik açıdan sıkıntı içerisinde bulunmalarındır. Üstelik yeni bir bölgede devletin desteği ile de olsa yeni bir yaşam kurmanın getirdiği sosyal sorunlar da göz önüne alınmalıdır. Bu sürecin getirdiği zorlukların mezar taşlarına da yansıdığı, bu nedenle taşların oldukça sade ve kabaca işlendikleri görülmektedir. Muhacirler ancak sosyo-ekonomik açıdan güçlendikten sonra mezar taşlarına daha fazla özen gösterebilmişlerdir.

Bu çalışma ile Beyşehir merkezinde yer alan muhacirlere ait mezar taşları, tarih ve sanat tarihi ölçütlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca incelenen mezar taşlarının Anadolu genelinde benzer ve farklı özellikleri üzerinde de durulmuştur. Ancak muhacirlere ait mezar taşlarının Beyşehir merkez ve kırsalındaki mezar taşları arasındaki yeri ve önemi şimdilik kesin olarak ortaya konulamamıştır. Beyşehir yöresinin bütününde yapılacak olan mezar taşı çalışmaları ile muhacir mezar taşlarının bölgedeki yeri ve önemini ortaya koyabilmek mümkün olacaktır. Nihayetinde mezar taşlarını konu alan çalışmalar bütünüyle değerlendirildiğinde ise yörenin tarihi ve kültürel özelliklerine ciddi bir katkı sağlanmış olacaktır.

4. Katalog

Katalogda Aşağı Mezarlıktan başlanarak, mezar taşlarının mezarlık içerisindeki konumlarına göre bir sıralama esas alınmıştır.

1 Numaralı Mezar: Hacı Göytmir'in oğlu İbrahim'e ait olan 6 Mayıs 1908 tarihli mezar yapısı, çerçevesiz mezar şeklindedir. Ancak fazla yüksek olmayan çerçeve büyük oranda toprak altında kalmıştır (Fotoğraf 1).

Ayak taşı bulunmayan mezarın 87x31-35x12 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır. Talik hatlı 6 satırlık metin bölümü,

başlangıç ifadesi haricinde yatay dikdörtgen çerçeveler içerisine alınmıştır. Alınlıkta yer alan başlangıç ifadesi ise daire içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde işlenen baş taşı, sadedir.

Kitabe Metni:

Hû

El-merhûm Kafkasyalı

Çeçen Muhacirlerinden

El-hac Ğoytmir oğlu

İbrahim⁴² Ruhuna Fatiha

4 R 1326 / 23 Nisan 1324

2 Numaralı Mezar: Hacı Hüseyin Efendi'nin 1903/1904 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 85x28-32x14 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 2). 6 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümünün üstteki 5 satırı yatay dikdörtgen çerçeveler içerisine alınarak birbirinden ayrılmıştır. Vefat tarihinin verildiği 6. satır ise üstteki satıra bitişik olarak ve daha küçük bir çerçeve içerisinde işlenmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşının alınlığında, üçgen bir alan içerisinde fes şeklinde bir başlık yer almaktadır (Fotoğraf 3).

Kitabe Metni:

Merhûm Dağistan

Muhacirlerinden

Çeçen Hacı Hüseyin

Efendi bin Gazi⁴³

⁴² Beyşehir'e 1901 yılında gelen Çeçenlerden Hacı Ğoytmir'in (Koytemir) büyük oğludur. Aynı zamanda Beyşehir Çeçenlerinin önderi konumunda bulunan ve Beyşehir Kuva-i Milli'ye teşkilatının kurucularından Süleyman Sırrı Bey'in abisidir.

⁴³ Hüseyin Hacı, Kafkasya'dan Beyşehir'e gelen ilk grup içerisindeydi. Hüseyin Hacı'nın bugün hala anlatılmakta olan bir hikayesi bulunmaktadır. Hamidiye Mahallesi'nde kaynak kişilerle yaptığımız görüşmeler sırasında bu hikaye tarafımızdan aşağıdaki gibi derlenmiştir: "Kafkasya'da Ruslar; Çeçen-İnguş memleketlerini işgal edince, burada şeyh ve imamlardan olan Kunta Hacı ismindeki bir zatı yanındaki 11-12 müridiyle birlikte esir etmişler ve Sibiry'a da bir hapishaneye göndermişlerdir. Kunta Hacı keramet sahibi bir zattır. Hapishanede kalırlarken müritlerinden birisi bir gün bir rüya görmüş ve rüyasını Kunta Hacı'ya anlatmıştır. Kunta Hacı, rüyayı tabir etmiş ve ve bir vasiyet bırakmıştır: Vasiyetinde: "Çok kısa zaman zarfında siz hepimiz kurtulacaksınız. Sadece ben burada kalacağım. Şimdi ben size vasiyet ediyorum. Kafkasya'ya döndüğünüzde şu şu kişileri köy köy dolaşıp bulun. Ben onlara halifelik-naiplik

3 Numaralı Mezar: Yenilenmiş çerçeveli mezar şeklindeki mezar yapısının biri Arap harfli, biri de daha sonra dikilen Latin harfli olmak üzere iki adet taşı bulunmaktadır (Fotoğraf 5). Arap harfli baş taşı, mezarı kuşatan çevre duvarının içerisinde kaldığı için 6. satırdan aşağısı okunamamaktadır. Bu nedenle mezarın tarihi ve mezarda yatan kişinin kim olduğu kesin olarak tespit edilememektedir. Ancak Latin harfli taşta yer alan bilgilere göre söz konusu mezar, 1340/1923 yılında vefat eden Hacı Ğoytmir'in oğlu Süleyman Bey'e aittir⁴⁴.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 79x30-25x16 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralan düşey dikdörtgen biçimli olup, yarım daire kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır. Zemin oyma tekniğinde oluşturulan metin bölümü, mezar taşının biçimine uygun olarak bir çerçeve içerisine alınmıştır. Satırlar arasında çerçeve sadece 6. satırdan sonra görülmektedir. 7.

veriyorum. Kendilerine benim vasiyetimi bildirip, naip olarak atadığımı tebliğ edin". Müritler bir vesile Sibirya'da hapisneden kurtulduktan sonra, Kunta Hacı'nın vasiyetini yerine getirmek için Kafkasya'da köy köy dolaşarak, Kunta Hacı'nın naiblik verdiği kişilere durumu tebliğ etmişlerdir. Ancak son kişiye tebliğ etmek için Yandre isimli köye geldiklerinde, ellerindeki listede yer alan ismi sordukları halde, burada böyle bir kişinin yaşamadığı cevabını almışlardır. Bu duruma şaşırın şeyhin müritleri: "*Böyle bir şey olamaz, çünkü her köyde Kunta Hacı'nın bize verdiği listedeki isimleri bulduk. Mutlaka burada da böyle biri olmalı, hatta şeyhimiz bize bu kişiyi tarif ederken, ayağının 6 parmaklı olduğunu söyledi. Burada mutlaka Hüseyin hacı diye birisi olmalı*". Demişlerdir. Bunun üzerine Köylüler: "*Burada Hüseyin isminde sadece bir çocuk var. İsterseniz çocuğu getirelim bir görün, çocuk dağda çoban ancak akşam gelir bekleyelim gelsin*" demişlerdir. Çoban Hüseyin, akşam köye döndüğünde, kalabalık bir grup tarafından karşılanmıştır. Müritler köylünün huzurunda çocuğun ayağını açıp baktıklarında, onun 6 parmaklı olduğunu görmüşlerdir. 10-12 yaşında bir çocuk olduğundan pek ihtimal vermemişlerse de Kunta Hacı'nın tarifine uyduğu için Yandre Köyü'nün halifelliğini çocuk yaştaki Hüseyin'e tebliğ etmişlerdir. 1901 yılındaki göç hareketi sonrasında Beyşehir'e gelenler arasında Hüseyin Hacı da bulunmaktadır. Hüseyin Hacı, Beyşehir'e geldikten kısa bir sonra vefat etmiştir (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

⁴⁴ Hacı Ğoytmir, Kafkasya'dan Beyşehir'e gelen ilk grup içerisindeydi. Aynı zamanda Beyşehir Muhacirlerinin önderi konumunda bulunan ve Beyşehir Kuva-i Milli'ye teşkilatının kurucularından Süleyman Sırrı Bey'in Babasıdır. Ancak Aşağı Mezarlık'ta yer alan 3 numaralı mezarın arkasındaki Latin harfleri kullanılarak günümüz Türkçesi ile yazılan mezar taşında, mezarın H. Goytmir oğlu Çeçen Süleyman'a ait olduğu belirtilmektedir. Doğum ve ölüm tarihleri Süleyman Bey'in arşiv belgelerinden tespit edilen tarihlere uygun görünmektedir. 1886 yılında dünyaya gelen Süleyman Sırrı Bey kanser hastalığına yakalanarak 14.05.1923 tarihinde 37 yaşında vefat etmiştir. Süleyman Sırrı Bey hakkında bkz. Uyanık, 2006: 519 vd.

satırdan itibaren ise beton çevre duvarı sebebiyle metin okunamamaktadır. Yer yer korozyona uğrayan taşa, süsleme yoktur.

Kitabe Metni:

Hüve'l-Bâkî Mer

hum

ve'l-mağfûr

Çeçen

Muhacir

lerinden

El-hac Ğoytmir

...

4 Numaralı Mezar: İsmail isimli bir kişiye ait olan toprak mezar 1906/1907 tarihlidir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 83x47x10 cm ölçülerindeki baş taşı, düşey dikdörtgen biçimli olup, yarım daire kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 6). Metin bölümü, mezar taşının biçimine uygun olarak ince bir çizgi ile çerçeve içerisine alınmış, ancak çerçeve büyük oranda tahrip olmuştur. Kazıma tekniğinde oluşturulan metin bölümü 4 satırdan oluşmaktadır.

Kitabe Metni:

1324

El-merhûm

İsmail

Bin İbrahim

5 Numaralı Mezar: Ser Ekberzâde Saâdeddin Hoca'nın⁴⁵ 16 Mart 1923 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 96x40x10 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 7). Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen talik hatlı metin bölümü, 5 satırdan oluşmaktadır. Alınlıkta başlangıç ifadesinin yer aldığı ilk satır dairevi bir

⁴⁵ Kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre Çeçen-İnguş aileler arasında bu isimle anılan bir kişi bulunmamaktadır. Sadeddin Hoca'nın Hamidiye Mahallesi camisinde görev yapmış bir imam-hatip olabileceği düşünülmektedir (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

çerçeve içerisinde, diğer satırlar ise yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir.

Kitabe Metni:

Hû

El-merhûm ser ekberzâde

Saâdeddin Hevâce

Ruhuna Fâtiha

28 Receb 1341

6 Numaralı Mezar: Cennet Hanımın 1922-1923 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 51x42-36x8 cm ölçülerindeki aşağıdan yukarıya doğru daralan üçgen şeklindeki baş taşının üst kısmı, sağdan sola doğru hafif eğimli olarak sonlanmaktadır (Fotoğraf 8). 4 satırdan oluşan metin bölümü kazıma tekniğinde işlenmiştir.

Kitabe Metni:

Cennet

Hanım

Ruhuna Fâtiha

1341

7 Numaralı Mezar: Sufi Mehmed'in 1922/1923 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 44x63-57x6 cm ölçülerindeki yatay dikdörtgen şeklinde kabaca biçimlendirilen baş taşı, yukarı doğru hafifçe sivrilen bir üçgenle sonlanmaktadır. 4 satırdan oluşan metin bölümü, kazıma tekniğinde işlenmiştir (Fotoğraf 9).

Kitabe Metni:

El-merhûm el-mağfûr

Muhacir Sufi Mehmed

Ruhuna Fâtiha

1341

8 Numaralı Mezar: Aygız isimli bir bayana ait olan Ekim 1905 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 71x26-30x14 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 10). 6 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümü mezar taşının biçimine uygun olarak bir çerçeve içerisine alınmıştır. Alınlıkta yer alan ilk satırdan sonra gelen diğer satırlar, yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşının ikinci ve üçüncü satırlarının ilk kelimelerinin yer aldığı kısımlar kırılarak, blok halinde kopmuştur.

Kitabe Metni:

El-merhûme

(El-Mağfüre) Aygız

Zevcetî Musa

Efendi Gaferâ

lallahû lehûmâ âmin

fi Şaban 1323

9 Numaralı Mezar: Orshoy oğlu İsa'nın 1909-1910 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 106x53-40-44x13 cm ölçülerindeki kabaca biçimlendirilmiş baş taşı, gövdenin üçte birlik bölümünde aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmakta ve sonra genişleyerek yarım daire kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 11). 3 satırdan oluşan metin bölümü kazıma tekniğinde işlenmiştir. Alınlık bölümünde, açık ucu aşağı bakacak vaziyette bir hilal motifi yer almaktadır.

Kitabe Metni:

İsa bin

Orshoy

1327

10 Numaralı Mezar: Orshoy sülalesinden bir kişiye ait olan toprak mezar, 1909-1910 tarihlidir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 60x50x14 cm ölçülerinde kabaca biçimlendirilmiş baş taşının üst kısmı kırılmıştır (Fotoğraf 12). 3 satırdan oluşan metin bölümü kazıma tekniğinde işlenmiştir. Ancak ismin yer aldığı kısım büyük oranda tahrip olduğu için okunamamaktadır. Alınlık bölümünde açık ucu aşağı bakacak vaziyette bir hilal motifi işlenmiştir.

Kitabe Metni:

... bin
Orshoy
1327

11 Numaralı Mezar: El-hadâr Hazbul Ağa'nın 1904-1905 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 60x35x14 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır. 4 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümünün üstteki ilk satırı alınlıkta, diğer üç satırı ise taşın yüzeyinde yer almaktadır. Düz bir şeritle sınırlandırılan metin bölümünde satırlar arasında da ince şeritler bulunmaktadır. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, üçüncü satır hizasından kırılmış ve iki parçaya ayrılmıştır (Fotoğraf 13).

Kitabe Metni:

Merhûm
Çeçen muhacirlerinden
El-hadâr (?) Hazbul
Ağa ruhuna Fâtiha 1322

12 Numaralı Mezar: Cohi oğlu Osman'ın 1931-1932 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 60x35x12 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralan düşey dikdörtgen biçimli olup, düzgün olmayan sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 14). Kazıma tekniğinde hazırlanan 7 satırlık metin bölümünde kelimeler gelişigüzel olarak yerleştirilmiş, imla özellikleri dikkate alınmamıştır.

Kitabe Metni:

Allah
Hüve'l-Bâ
kî el-merhû
m ve'l-mağfûr
Çeçenlerden
Cohi oğlu Osman⁴⁶
1350

⁴⁶ İsmail Bey (Taşkoy)'un kardeşidir.

13 Numaralı Mezar: Abdü'l-Hâdis isimli kişinin 1906-1907 tarihli mezarı, çerçevesiz mezar şeklinde olup, mezar yapısı sonradan yenilenmiş ve Latin harfli bir mezar taşı da yaptırılmıştır⁴⁷.

81x39-28x19 cm ölçülerinde kabaca biçimlendirilmiş düşey dikdörtgen biçimli baş taşının ön cephesinde metin bölümü için 16x24 cm ölçülerinde düşey dikdörtgen bir alan oluşturulmuştur (Fotoğraf 15). Hem 3 satırdan oluşan metin bölümü hem de metin bölümünü sınırlandıran çerçeve kazıma tekniğinde işlenmiştir.

Kitabe Metni:

El-merhûm el-mağfûr

Abdü'l-Hâdis

1324

14 Numaralı Mezar: Hâcegan Efendi isimli bir kişiye ait olan tarihsiz mezar yapısı, çerçevesiz mezar şeklindedir. Yenilenmiş durumdaki mezara Latin harfli bir mezar taşı konulmuştur⁴⁸.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 58x36x6 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşının üst bölümü kırılmıştır (Fotoğraf 16). 3 satırdan oluşan metin bölümünün kimlik bilgisinin yer aldığı ilk iki satırı daha küçük boyutlu “Fâtiha” ibaresinin yer aldığı son satırı ise daha büyük boyutlu olarak biçimlendirilmiştir.

Kitabe Metni:

... Hace

Gân Efendinin

Fâtiha

15 Numaralı Mezar: 1908-1909 doğumlu İbrahim Edhem'in 1927-1928 tarihli mezar yapısı, çerçevesiz mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 72x38x10 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 17). 6 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümü bütünüyle ince bir çerçeve

⁴⁷ Latin harfli mezar taşında mezarda yatanla ilgili olarak “Çeçen / Abdül / Hadis” bilgisine yer verilmiştir.

⁴⁸ Latin harfli mezar taşında mezarda yatanla ilgili olarak “Merhum / Haydar / Oğlu / Hoceken / Efendi / Gevbeclu” bilgisine yer verilmiştir.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

içerisine alındığı gibi son iki satır haricindeki diğer satırlar arasında da şeritlere yer verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde işlenen talik hatlı kitabe, alınlıktan başlamakta ve taşın gövdesini kaplamaktadır.

Kitabe Metni:

Merhûm

Orman komiseri

Abdurrahman Beyin

Mahdumu İbrahim Edhem

Ruhuna Fâtiha Tevellüd 1326.

Vefatı 1346

16 Numaralı Mezar: İsmail Bey'in ikinci eşi Rukiyet Hanım'ın 1917-1918 tarihli mezar yapısı, çerçeveli mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 56x40-43x9 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 18). 5 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümü, yatay dikdörtgen çerçeveler içerisine alınarak birbirinden ayrılmıştır. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, büyük oranda toprak altında kalmış durumdadır.

Kitabe Metni:

El-merhûm ve'l-mağfûr

Kafkasyalı Çeçen

İsmail Beyin zevce-i

Sânisi Rukiyet Hanımın⁴⁹

Ruhuna Fâtiha 1336⁵⁰

17 Numaralı Mezar: İsmail Beyin ilk eşi Nigil Hanım'ın 1910-1911 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 64x40-43x9 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri

⁴⁹ İsmail Bey (Taşköy) ikinci eşi Rukiye Hanım, bugün Beyşehir Hamidiye Mahallesi'nde ikamet eden 1938 doğumlu Diş Hekimi Mustafa Beştay'ın anneannesi ve Beyşehir'e ilk gelen Çeçen grubundan olan Hacı Numan'ın kızı ve Süfyan Tultay'ın kız kardeşidir (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

⁵⁰ Kaynak kişiler 1877 doğumlu Rukiye Hanım'ın 29 Mart 1334 (29 Mayıs 1918 / 18 Şa'ban 1336) tarihinde 42 yaşında öldüğünü ifade etmişlerdir. (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme.)

kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 19). Zemin oyma tekniğinde işlenen 6 satırdan oluşan nesih hatlı metin bölümü, eğik satırlar halinde düzenlenmiş ve satırlar arasında ince şeritlere yer verilmiştir.

Kitabe Metni:

El-merhûme ve 'l-mağfûre

Kafkasyalı Çeçen İsmail

Bey zevce-i evveli

Nigil Hanımın⁵¹

Ruhuna Fâtiha

1328

18 Numaralı Mezar: Fatimat isimli bir bayana ait olan toprak mezar, tarihsizdir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 76x54x30 cm ölçülerindeki kabaca biçimlendirilmiş baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru daralan düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 20). Kazıma tekniğinde düzenlenen metin bölümünde sadece isim bilgisine yer verilmiştir.

Kitabe Metni:

Fatimat

19 Numaralı Mezar: Seyfullah isimli bir kişiye ait olan 19 Nisan 1930 tarihli mezar yapısı, çerçevesiz mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 110x38-41x12 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 21). Talik hatlı metin bölümü, ince şeritlerle sınırlandırılan hafif eğik olarak düzenlenmiş 8 satırdan oluşmaktadır. Alınlıktan itibaren başlayan zemin oyma tekniğinde hazırlanmış satırlar, taşın tüm yüzeyini kaplamaktadır.

Kitabe Metni:

Hüve 'l-Bâki

Küllî nefsin zâikâtü 'l-mevt

Hazâ kabir el-merhûm

El-mağfûr Seyfullah

⁵¹ Nigil Hanım Cohioğlu İsmail Bey'in (Taşkoy) ilk eşi ve 1909 doğumlu Yunus Taşkoy'un annesidir (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

İbn Tuh ruhuna Fâtiha
20 Ramazan 1348/19 Nisan 1930
İlâ yâ zâire kabri ikra kitabı
İlahi küntü ...
...

20 Numaralı Mezar: Selimet isimli bir bayana ait olan 1909-1910 tarihli mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 99x37x12 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 22). 3 satırdan oluşan nesih hatlı metin bölümü, alınlıkta yer alan ilk satır haricinde yatay dikdörtgen çerçeveler içerisine alınarak birbirinden ayrılmıştır. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşında süslemeye yer verilmemiştir.

Kitabe Metni:

Merhûme
Tuh kerimesi Selimet
Ruhuna Fâtiha 1327

21 Numaralı Mezar: 1905-1906 tarihli ikili mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 94x82-74x16 cm ölçülerindeki kabaca biçimlendirilmiş baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralan düşey dikdörtgen biçimli olup, üst kısmı düz bir şekilde sonlanmaktadır (Fotoğraf 23). Kazıma tekniğinde hazırlanmış dörder satırlık iki metin bölümü, ince bir çizgi ile birbirinden ayrılmıştır. Akraba olan iki kişiye ait baş taşında kimlik bölümü okunamamaktadır.

Kitabe Metni:

El-merhûm - - - *El-merhûm*
... - - - ...
... - - - ...
1323 - - - *1323*

22 Numaralı Mezar: Guda isimli bir kişiye ait olan 1905-1906 tarihli mezar yapısı, toprak mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 81x32-35x16 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 24). Zemin oyma tekniğinde hazırlanmış 3 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümü, alınlıktan başlamakta ve bütünüyle bir çerçeve içerisinde yer almaktadır. Korozyona uğramış taşta herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Kitabe Metni:

Muhacirinden

... ? oğlu Guda

Ruhuna Fâtiha 1323

23 Numaralı Mezar: 1899-1900 doğumlu Andarkizâde Ali Efendi'nin 1919-1920 tarihli mezar yapısı, çerçeveli mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 87x38-42x11 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 25). 7 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümü, hafif eğik satırlar halinde düzenlenmiştir. Alınlıkta yer alan ilk satır üçgen bir çerçeve içerisinde, diğer satırlar ise dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, sadedir.

Kitabe Metni:

Ey Züvvâr

Çeçen Andarkizâde Ali

Efendi ruhuna Fâtiha

Tevellüd 1317

Vefat 1338

İşte idi iftirak ve hicranlar gerek

Ehli ayan kardeşinizin son hatırası

24 Numaralı Mezar: 1900-1901 doğumlu Andarkizâde Ahmed Efendi'nin 1904-1905 tarihli mezar yapısı, çerçeveli mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 72x36x17 cm ölçülerindeki baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 26). 5 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümünün alınlıkta yer alan ilk satırı eliptik bir çerçeve içerisinde, diğerleri yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşında süsleme bulunmamaktadır.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Kitabe Metni:

Ey Züvvâr
Çeçen Andarkizâde Ahmed
Efendi ruhuna Fâtiha
Tevellüd 1318
Vefat 1322

25 Numaralı Mezar: Taçoy Sollağzâde Andarki'nin 1904-1905 tarihli mezar yapısı, çerçevesiz mezar şeklindedir.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 86x34x13 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 27). 5 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümünün alınlıkta yer alan ilk satırı ve vefat tarihinin yer aldığı son satırı kartuş içerisinde, arada kalan satırlar ise yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, sadedir.

Kitabe Metni:

Ey Züvvâr
Kafkasya muhacirlerinden
Taçoy Sollağzâde
Andarki⁵² ruhuna Fâtiha
Vefat 1322

26 Numaralı Mezar: Andarki'nin eşi Asiyet Hanım'ın 1903-1904 tarihli mezarı yapısı, çerçevesiz mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 72x35x13 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 28). 5 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümünün alınlıkta yer alan ilk satırı ve vefat tarihinin yer aldığı son satırı kartuş içerisinde, arada kalan satırlar ise yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, sadedir.

Kitabe Metni:

Ey Züvvâr

⁵² Taçoy Sollağzâde Andarki, Türk Hava Kurumu eski başkanı ve Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji Ana Bilim Dalı eski başkanı rahmetli Prof. Dr. Atilla Taçoy'un dedesidir. Prof. Dr. Atilla Taçoy 1939 yılında Beyşehir'de doğmuş ve 23 Mayıs 2001 tarihinde vefat etmiştir (1938 Beyşehir doğumlu, Diş Hekimi Mustafa Beştay ile 21.07.2013 tarihinde yapılan görüşme).

*Çeçen muhacirlerinden
Andarki zevcesi Asiyet
Hanımın ruhuna Fâtiha
1321*

27 Numaralı Mezar: Hacı Numan Efendi'nin eşi Han isimli bayana ait olan 8 Kasım 1903 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için mezar yapısı tespit edilememektedir.

150x39x11 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 29). 6 satırdan oluşan talik hatlı metin bölümünün alınlıkta yer alan ilk satırı ve vefat tarihinin yer aldığı son satırı kartuş içerisinde, arada kalan satırlar ise hafif eğik dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, sadedir.

Kitabe Metni:

*Hû
El-merhûme ve'l-mağfûre
Hacı Numan Efendi
Zevcesi Hanım
Ruhüçün Fâtiha
17 Şaban 1321*

28 Numaralı Mezar: Hacı Numan Efendi'nin 2 Ocak 1904 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için mezar yapısı tespit edilememektedir.

116x31x12 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, fes üzerine sarılan çapraz sarık dilimlerine sahip bir başlıkla sonlanmaktadır (Fotoğraf 30). Zemin oyma tekniğinde işlenmiş talik hatlı metin bölümü, 6 satırdan oluşmaktadır. Metin bölümünün ilk satırı yarım daire kemer içerisinde; son satırı, alt kısmı sivri bir şekilde sonlanan eliptik kartuş içerisinde; arada kalan satırlar ise yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir.

Kitabe Metni:

*Hû
El-merhûm ve'l-mağfûr leh
Kafkasyalı Hacı
Numan Efendinin⁵³*

⁵³ Hacı Numan, Beyşehir'e gelen ilk Çeçen grubundandır. Oğlu Süfyan Tultay da babasıyla birlikte göç etmiştir. Numan Hacı'nın Kafkasya'da iken müderrislik yaptığı ve çok iyi Arapça

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Ruhuçün Fâtiha

13 Şevval 1321

29 Numaralı Mezar: İdris isimli bir kişiye ait olan 1908-1909 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için, mezar yapısı tespit edilememektedir.

Alt kısmı kırık olan 86x39x8 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 31). Zemin oyma tekniğinde oluşturulan talik hatlı 5 satırdan oluşan metin bölümü, hafif eğik satırlar halinde düzenlenmiş ve ince şeritlerle sınırlandırılmıştır.

Kitabe Metni:

El-merhûm

Çeçen Şaban

Efendi mahdumu İdris

Ruhuna Fâtiha

1326

30 Numaralı Mezar: Osman Efendi'nin kızı Nefiset Hanım'ın 1923-1924 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için mezar yapısı tespit edilememektedir.

Alt kısmı kırık olan 84x33x9 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 32). Zemin oyma

bildiği, oğlu Süfyan Tultay'ın da iyi derecede Arapça bildiği kaynak kişiler tarafından nakledilmiştir. Hikayeye göre, Numan Hacı, Kuzey Kafkasya'da Tebriksi Vilayeti'nin Gürazni (Grozni) Kazası'nın Tebriti nahiyesinde, Ormanlık bir alan içinde Argun Nehri'nin batı kıyısında Yok Atığa isimli bir köyde dünyaya gelmiştir. Yok Atığa Köyü'nde 12 Çeçen kabilesinden biri olan Pamtoy kabilesine mensup olan Hacı Numan, burada çok iyi tahsil görmüş, icazet almış ve kendi köyünde imam-hatiplik ve müderrislik yaparken Osmanlı Devleti'ne göç etmek durumunda kalmıştır. Bu tarihlerde yaşadığı bölgenin şer'i hâkimliğini de yürüten Hacı Numan'ın babası Molla Şuayb, ulemadan olup, Şeyh Şamil'e naiplik yaptığı rivayet edilmiştir. Numan Hacı, hısım akraba ve bütün civar ahalinin kalması ısrarına rağmen kendisine katılan 11 İnguş aile ile birlikte 7 Haziran 1901'de hareket etmiş ve 1,5 günde Sivastopol'a gelmiştir. Buradan bir Rus vapuru ile gruba katılan diğer muhacirlerle 24 saat sonunda İstanbul'a ulaşmıştır. Numan Hacı ve kendisine katılan grup karaya çıkarılmadan aktarıldıkları bir vapur ile ertesi gün sabahında İzmit'e çıkarılmışlardır. İzmit'te bir trene bindirilen grup, önce Eskişehir'e, bir süre başka yerlerde ikamet ettikten sonra en sonunda Beyşehir'e ulaşmıştır. Numan Hacı, Seydişehir'de bulunan Şeyh Abdullah Efendi ile manevi irtibatları bulunduğu için bir süre onun tekkesinde kalmış, daha sonra Beyşehir'e geri dönmüştür (1938 Beyşehir doğumlu, Dış Hekimi Mustafa Beştay ile 21.07.2013 tarihinde yapılan görüşme).

teknğinde oluşturulan talik hatlı 5 satırdan oluşan metin bölümü, hafif eğik satırlar halinde düzenlenmiş ve ince şeritlerle sınırlandırılmıştır.

Kitabe Metni:

El-merhûm

Çeçen Osman Efendi

Kerimesi Nefîset

Hanım Ruhuna Fâtîha

1342

31 Numaralı Mezar: Osman Efendi'nin kızı Aişet Hanım'ın 1919 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için, mezar yapısı tespit edilememektedir.

Beşinci satırın ortasından itibaren kırık olan ve alt kısmı bulunmayan 50x30x10 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 33). Zemin oyma tekniğinde oluşturulan talik hatlı 5 satırdan oluşan metin bölümü, hafif eğik satırlar halinde düzenlenmiş ve ince şeritlerle sınırlandırılmıştır. Beşinci satır, kırık olduğu için satırın başındaki ilk kelime ya da kelimeler okunamamaktadır.

Kitabe Metni:

El-merhûm

Çeçen Osman

Efendi Kerimesi

Aişet Hanım

... (kırık) 1335

32 Numaralı Mezar: Osman Efendi'nin kızı Alimet Hanım'ın 1923-24 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için, mezar yapısı tespit edilememektedir.

Alt kısmı kırık olan 84x40x9 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır. Zemin oyma tekniğinde oluşturulan talik hatlı 4 satırdan oluşan metin bölümü, alınlıktan itibaren başlamakta ve hafif eğik satırlar halinde gövdenin üst kısmını kaplamaktadır. Satırlar arasında ince şeritler yer almaktadır.

Kitabe Metni:

El-merhûm

Çeçen Osman Efendi

Kerimesi Alimet Hanım

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Ruhuna Fâtiha 1342

33 Numaralı Mezar: İbrahim Hakkı Efendi'nin 1920-21 tarihli baş taşı, özgün yerinden söküldüğü için mezar yapısı tespit edilememektedir.

127x33x13 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, bir boyun bölümü ile geçilen fes şeklindeki başlıkla sonlanmaktadır (Fotoğraf 35). Zemin oyma tekniğinde işlenmiş talik hatlı metin bölümü, 8 satırdan oluşmaktadır. Metin bölümünün ilk satırını oluşturan başlangıç ifadesi yarım daire kartuş içerisinde, diğer satırlar ise dikdörtgen çerçeveler içerisinde verilmiştir.

Kitabe Metni:

Hû

El-merhûm ve'l-mağfûr leh

İkinci İnönü Meydan

Muharebesinde fedâkârane

Şehit olan Çeçen Süfyan

Efendizâde mülâzım

İbrahim Hakkı Efendi⁵⁴

Ruhuna Fâtiha 1339

34 Numaralı Mezar: İslam Bey'in 1928-1929 tarihli mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 86x36x16 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, yarım daire kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 36). 9 satırdan oluşan bozuk bir hatla yazılan metin bölümü, taşın biçimine uygun bir çerçeve içerisine alınmıştır. Tarihin yer aldığı son satır ince şeritle diğer satırlardan ayrılarak vurgulanmıştır. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan metin bölümü büyük oranda tahrip olmuş durumdadır.

Kitabe Metni:

Hüve'

l-Bâkî el-mer

hûm

ve'l-mağfûr

Çeçen

Muhacir

⁵⁴ İbrahim Hakkı Efendi'nin şehâdeti 29 Mart 1337 (29 Mart 1921)'dir (1938 Beyşehir doğumlu, Dış Hekimi Mustafa Beşay ile 21. 07. 2013 tarihinde yapılan görüşme).

lerinden

... ? oğlu İslam Bey

1347

35 Numaralı Mezar: Mohmad isimli bir kişiye ait olan 1906-1907 tarihli mezar yapısı, çerçeveli mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 117x57x11 cm ölçülerindeki kabaca biçimlendirilen baş taşı, düşey dikdörtgen biçimli olup, sivri kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 37). Taşın ön yüzünde kazıma tekniğinde hazırlanan kare bir çerçeve içerisine yerleştirilen 3 satırlık metin bölümü de çerçeve de olduğu gibi kazıma tekniğinde hazırlanmıştır.

Kitabe Metni:

Çeçen muhacirlerin

den Mohmad

1322

36 Numaralı Mezar: Rasim isimli bir kişiye ait olan 1913-1914 tarihli mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 120x70x11 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşının, üst kısmı düz bir şekilde sonlanmaktadır (Fotoğraf 38). 3 satır halinde düzenlenen metin bölümü, taşın gövdesinde zemin oyma tekniğinde oluşturulan bir alanın içerisine kazıma tekniğinde işlenmiştir.

Kitabe Metni:

El-merhûm el-mağfûr

... Rasim

1329

37 Numaralı Mezar: Ali Ağa'nın 1904-1905 tarihli mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 35 cm yüksekliğinde bir kaide üzerinde yükselen 120x44x20 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, yarım daire kemerli bir tepelikle sonlanmaktadır (Fotoğraf 39). 5 satırdan oluşan sülüs hatlı metin bölümü ince bir şeritle sınırlandırılmış ve satırlar arasında da ince şeritlere yer verilmiştir. Zemin oyma tekniğinde biçimlendirilen baş taşı, bütünüyle sadedir.

Kitabe Metni:

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Hüve'l-Bâki
El-Merhûm ve'l-mağfûr
Çeçenlerden Ali
Ağanın ruhuna
Fâtiha 1320

38 Numaralı Mezar: Emir isimli bir kişiye ait olan 1904-1905 tarihli mezar yapısı, toprak mezardır.

Ayak taşı bulunmayan mezarın 79x44x23 cm ölçülerindeki düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, düz bir şekilde sonlanmaktadır (Fotoğraf 40). 6 satırdan oluşan metin bölümü, zemin oyma tekniğinde oluşturulmuş bir çerçeve içerisinde kazıma tekniğinde hazırlanmıştır.

Kitabe Metni:

El-merhûm
ve'l-mağfûr
Çeçen muha
cirlerinden
Emir bin Musa
Fâtiha 1320.

KAYNAKÇA

A- Arşiv Kaynakları:

1-Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, Temettuat Defterleri, (ML.VRD.TMT), Nr. 9820.

BOA, A. MKT. MHM, Nr. 514-25.

BOA, A. MKT. MHM, Nr. 517-21.

BOA, A. MKT. MHM, Nr. 522/17.

BOA, DH. KMS, Nr. 48/56.

BOA, DH. KMS, Nr. 53-3/2.

BOA, DH. KMS, Nr. 53-2/36.

BOA, DH. MKT, Nr. 1016/26.

BOA, İD, 5 S 1321.

BOA, İ. ML, Nr. 13 Z 1320.

BOA, İ. ML, Nr. 53/54.

3-Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA):

BCA, Nr. 18. 81/38.1934.

3-Sürelî Yayınlar

H.1300 (1883) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 16, Konya Vilâyet Matbaası, 1300/1883.

B- Yayınlanmış Kaynaklar:

Arık, Remzi Oğuz (1956), *Ankara-Konya-Eskişehir, Yazılıkaya Gezileri*, (Haz. Tahsin Özgüç), Ankara.

Arslan, Aslı Sağıroğlu (2005), *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri.

Arslan, Ayşegül (2007), *Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi Mezar Taşları*, Ankara, (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Aşıkpaşa (1985), *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Haz. A. Nihal Atsız), Ankara.

Bacque-Grammon, Jean-Louis – Vatin, Nicolas – Laqueur, Hnas-Peter (1990), “Tarihsel Kaynak Olarak Osmanlı Mezarlıkları, Uygulanan Yöntemler ve Bilgisayarda Yapılabilecek İşlemler”, *Erdem*, 6, 16, Ankara, 197-216.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Bacque-Grammont, Jean-Louis (1996), “Osmanlı Mezarlıklarının İncelenmesi: Yöntemler ve Geleceğe Dönük Düşünceler”, *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont) Ankara, 135-157.

Biçici, H. Kamil (2012), “Osmanlı Dönemi Ortakent Başlıklı Mezar Taşları”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, Ankara, 1063-1105.

Bozkurt, Nebi (1998), “Sembol Olarak Hilâl”, *TDVİA*, Cilt: 18, İstanbul, 13-15.

Çakar, Gülşen (2007), *Bursa Emir Sultan Mezarlığı'ndaki 18. Ve 19. Yüzyıl Mezar Taşları*, Ankara, (G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Çal, Halit – Ataoğuz Çal, Özlem (2008), *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Ankara.

Çal, Halit (2000), “İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezartaşlarında Başlıklar”. *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler (28-30 Mayıs 1999)*. İstanbul, 226-241.

Çal, Halit (2007), “Göynük (Bolu) Şehri Mezar Taşları”, *Vakıflar Dergisi*, 30. Sayı, Ankara, 307-395.

Çal, Halit-İltar, Gazanfer (2011), *Giresun İli Mezar Taşları*, Ankara.

Canyurt, Filiz (2007), *Kastamonu Şehri İsmail Bey Külliyesi, Saray Camisi, Hepkebir Camisi, Muzafferiddin Gazi Türbesi Hazirelerinde Bulunan Mezar Taşları*, Ankara, (G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Çetinaslan, Mustafa (2013), “İnegöl Kavaklaraltı Mezarlığındaki Muhacirlere Ait Mezar Taşları”, *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 6, 2013, 158-197.

Çoruhlu, Yaşar (1997), “Orta Asya'dan Anadolu'ya Çatma lahit veya Taş Sandukalarda Görülen Hançer-Bıçak Tasvirlerinin Sembolizmi”, *1. Eyüp Sultan Sempozyumu –Tebliğler*, İstanbul, 60-70.

Çulpan, Cevdet (1961), *Serviler*, Cilt: I-II, İstanbul.

Demircioğlu, Halil – İnalçık, Halil (1947), “Tarih Enstitüsünün Orta Anadolu Gezisi”, *AÜDTCFD.*,V, Ankara.

Doğan, Burcu (2009), *Edirne Gazi Mihal Camisi Haziresi'ndeki Mezar Taşları*, Edirne, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Jüthner, Julius - Knoll, Fritz – Patsch, Karl - Swobboda – Heinrich (1903), *Archaologische Expedition, Vorläufiger Bericht, Über Eine Im Auftrage Der Gesellschaft Unternommene Archaologische Expedition Nach Kleinasien (Sommer 1902)*, Prag.

Kara, Hacer-Danişık, Şerife (2005), *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, Konya.

Konyalı, İbrahim Hakkı (1991), *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, (Haz. Ahmet Savran), Erzurum.

Laqueur, Hans-Peter (1996), “Mezartaşları Başlıkları Tasnifi Hakkında Bazı Mülahazalar”, *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont) Ankara, 159-163.

Laqueur, Hans-Peter (1997), *Hüve'l-Baki, İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, Çev. Selahattin Dilidüzgün. İstanbul.

Mehmet Neşri (1995), *Kitab-ı Cihannümâ*, II, (Yay. Faik Reşit Unat - Mehmet A. Köymen), Ankara.

Muşmal, Hüseyin (2005), *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1790-1864)*, Konya (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Muşmal, H., – Çetinaslan, M., “Konya İli Beyşehir İlçesi fasıllar Köyü Mezar Taşları”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/7 Summer 2013, Ankara, 323-354.

Naumann, Rudolf (1998), *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara.

Nermutlu, Bedri – Öcalan, Hasan Basri (2011), *Tarihi Bursa Mezar Taşları – I, Bursa Hazireleri*, İstanbul.

Sekendiz, Serap (1998), *Yenikapı Mevlevihanesi Mezartaşlarına Sanatsal Eleştiri Açısından Bir Bakış*, Ankara, (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Tibet, Aksel-Işın, Ekrem-Yelkenci, Dilek (1996), “Stelae Turcicae VIII Yenikapı Mevlevihanesi Haziresi”, *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont), Ankara, 223-281.

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Topçu, Sultan Murat (2009), “Talas İlçe Mezarlığında (Cemil Baba Mezarlığı) Yer Alan Bezemeli Mezar Taşları”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, 141-175.

Totaysalgır, Gaffar (1935), *Eti Tapınaklarından Gargara İkizin Eti Tapınağı*, Konya.

Tuncel, Gül (1989), *Batı Anadolu Bölgesinde Cami Tasvirli Mezartaşları*, Ankara.

Turan, Osman (1933), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul.

Uyanık, Necmi (1996), “Vatana Can Verenler: Mehmet Nazım ve Süleyman Sırrı Ekseninde Beyşehir Kuvâ-yı Milliyesi”, *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 11-13 Mayıs 2006*, Konya, 519-550.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (1988), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara.

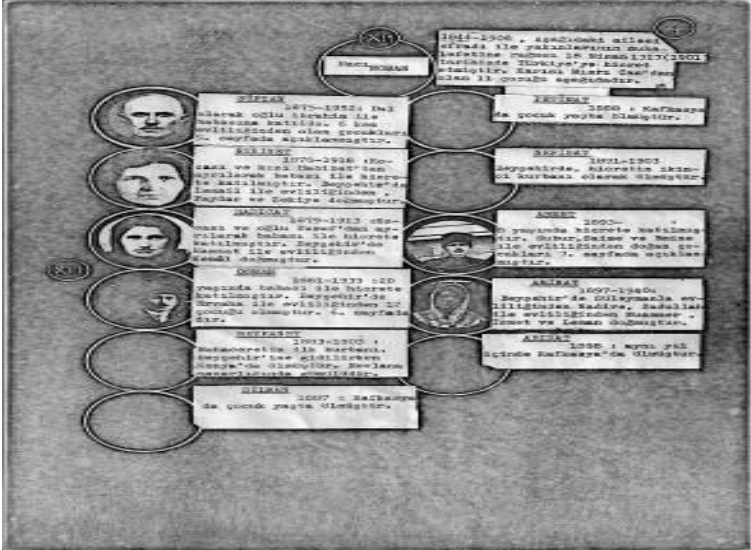
Yılmaz, Mehmet (1996), *Konya Vilâyetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914*, (SÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya.

Yinanç, Mükrimin Halil (1944), *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*, İstanbul.

GÖRSELLER

Harita 1: Beyshehir Hamidiye Mahallesi mezarlık alanlarının haritası (Google Earth'den).

Belge 1: Tultay Ailesine ait soy kütüğü (Selman Beştoy Arşivinden).

Beşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 1: Beşehir Hamidiye Mahallesi Aşağı Mezarlık genel görünümü.

Fotoğraf 2: Hacı Göytmir'in oğlu İbrahim'im mezar taşı (1).

Fotoğraf 3: Hacı Hüseyin Efendi'nin mezar taşı (2).

Fotoğraf 4: Hacı Hüseyin Efendi'nin mezar taşından detay (2).

Fotoğraf 5: Hacı Ğoytmir'in oğlu Süleyman Bey'in mezarı (3).

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 6: İsmail isimli bir kişiye ait mezar taşı (4)

Fotoğraf 7: Ser Ekberzâde Saâdeddin Hoca'nın mezar taşı (5)

Fotoğraf 8: Cennet Hanımın mezar taşı (6).

Fotoğraf 9: Sufî Mehmed'in mezar taşı (7)

Fotoğraf 10: Aygız isimli bir bayanın mezar taşı (8).

Fotoğraf 11: Orshoy oğlu İsa'nın mezar taşı (9).

Fotoğraf 12: Orshoy sülalesinden bir kişiye ait olan mezar taşı (10).

Fotoğraf 13: El-hadâr Hazbul Ağa'nın mezar taşı (11).

Beşşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 14: Cohi oğlu Osman'ın mezar taşı (12)

Fotoğraf 15: Abdü'l-Hâdis isimli kişinin mezar taşı (13).

Fotoğraf 16: Hacıhan Efendi'nin mezar taşı (14)

Fotoğraf 17: İbrahim Edhem'in mezar taşı (15).

Fotoğraf 18: İsmail Bey'in ikinci eşi Rukiyet Hanım'ın mezar taşı (16)

Fotoğraf 19: İsmail Beyin ilk eşi Nigil Hanım'ın mezar taşı (17)

Fotoğraf 20: Fatimat isimli bir bayana ait olan mezar taşı (18).

Fotoğraf 21: Seyfullah isimli bir ait mezar taşı (19)

Beşşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 22: Selimet isimli bir bayana ait mezar taşı (20)

Fotoğraf 23: İsimsiz, iki kitabeli mezar taşı (21).

Fotoğraf 24: Guda isimli bir kişiye ait mezar taşı (22)

Fotoğraf 25: Andarkizâde Ali Efendi'nin mezar taşı (23)

Fotoğraf 26: Andarkizâde Ahmed Efendi'nin mezar taşı (24)

Fotoğraf 27: Taçoy Sollağzâde Andarki'nin mezar taşı (25)

Fotoğraf 28: Andarki'nin eşi Asiyet Hanımın mezar taşı (26).

Fotoğraf 29: Hacı Numan Efendi'nin eşi Han isimli bayanın mezar taşı (27)

Beşşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 30: Hacı Numan Efendi'nin yerinden sökülmüş baş taşı (28).

Fotoğraf 31: İdris isimli bir kişinin mezar taşı (29)

Fotoğraf 32: Nefiset Hanım'ın mezar taşı (30)

Fotoğraf 33: Aışet Hanım'ın mezar taşı (31)

Fotoğraf 34: Alimet Hanım'ın mezar taşı (32)

Fotoğraf 35: İbrahim Hakkı Efendi'nin yerinden sökülmüş baş taşı (33).

Fotoğraf 36: İslam Bey'in mezar taşı (34)

Fotoğraf 37: Mohamad isimli kişinin mezar taşı (35)

Beyşehir İlçe Merkezindeki Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları

Fotoğraf 38: Emir isimli bir kişiye ait olan mezar taşı (36).

Fotoğraf 39: Ali Ağa'nın taş bir kaide üzerinde yükselen mezar taşı (37).

Fotoğraf 40: Emir isimli bir kişiye ait olan mezar taşı (38).